

УДК 334.012

О.О. Мостовенко,

канд. екон. наук, доцент

ORCID: 0000-0003-0342-4186

Київський національний університет будівництва і архітектури

ІСТОРІЯ ПРИВАТИЗАЦІЇ ТА РЕПРИВАТИЗАЦІЇ ПАТ «УКРТЕЛЕКОМ»

Початок приватизації стратегічних об'єктів, про який заявлено ще у минулому році, ще не розпочалась. У 2018 році Фонд держмайна України планувала виставити на торги для приватизації 893 підприємства і отримати від приватизації 22,5 млрд грн. Однією з причин є те, що потенційним інвесторам складно розібратися в законодавчій базі, а також в умовах, у яких функціонує вся правоохоронна система. Метою дослідження є виявлення основних проблем, перешкод, механізмів приватизації державних підприємств на прикладі історичного аналізу приватизації та реприватизації ПАТ «Укртелеком», яке є типовим прикладом проведення приватизації великих стратегічних об'єктів країни.

У статті розглянуто історію приватизації державних підприємств, зокрема переваги та недоліки рішення щодо реприватизації стратегічного об'єкта ПАТ «Укртелеком», та причини, які спонукають повернути у державну власність пакет акцій підприємства. Проведено порівняльний аналіз показників розвитку компанії, зокрема чисельності персоналу і обсягів надання послуг місцевого зв'язку та інтернет-послуг з 2007 по 2018 р. Виявлено, що приватизація не допомогла підвищити ефективність компанії, натомість її показники невинно зменшуються. Так, у 2007 році в компанії працювало 105 тис. осіб, а у 2018 – 25 тис. осіб. Обсяг надання послуг також невинно знижується. Також власник не інвестує кошти в компанію, що було умовою приватизації. Невиконання новим власником соціальних та інших зобов'язань, що може стати підставою для реприватизації компанії.

Виявлено, що не дивлячись на численні спроби зобов'язати інвесторів виконувати взяті на себе зобов'язання, компанія продовжує залишатись у стані скорочення усіх показників. Але спроби щодо проведення реприватизації у даний час не реалізовані. Аналіз показав, що в умовах, коли в країні ідуть бойові дії, інвестиційний клімат є нестабільним та мінливим, до питань реприватизації слід підходити обережно. Так реприватизація «Укртелекому», може негативно вплинути на інвестиційний потік в Україні, а також цей негативний фактор може вплинути на плани Кабінету Міністрів України великого розпродажу державних активів, формуючи на так звані «іміджеві втрати» країни.

Ключові слова: приватизація, реприватизація, державна власність, телекомунікаційна компанія.

Постановка проблеми. Цілеспрямовані трансформації економіки в напрямі формування ринкових відносин передбачають керований розвиток процесів роздержавлення та приватизації.

Одна з головних причин того, що велика приватизація в Україні, про яку влада заявила ще у 2004р., досі не розпочалась, полягає в тому, що потенційні інвестори

просто не можуть розібратися в законодавчій базі, а також в умовах, у яких функціонує вся правоохоронна система.

Ухвалений новий закон про приватизацію стане новими правилами гри і процедурою приватизації об'єктів.

Продаж держактивів має перейти з політичної площини до суто економічної. Приклад продажу 92,79% акцій державного стратегічного підприємства ПАТ «Укртелеком» єдиному інвесторові та умови проведення конкурсу потребує глибокого аналізу. Аналіз має дати відповіді на деякі запитання, які мають принципове значення, а саме:

- чому необхідні зміни форм власності шляхом роздержавлення та приватизації;

- чому повернення (реприватизації) у державну власність можуть негативно впливати на імідж держави.

Мета дослідження - систематизувати причини необхідності повернення телекомунікаційної компанії «Укртелеком» у державну власність шляхом реприватизації.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні однією з найбільш актуальних тем телекомунікаційної сфери України є повернення у державну власність ПАТ «Укртелеком». Аналізуючи багаторічний процес приватизації підприємств, встановлено, що вона почалася з кінця дев'яностих років минулого століття, старт було дано після прийняття закону України «Про особливості приватизації відкритого акціонерного товариства «Укртелеком»». Згідно з цим законом метою приватизації підприємства було:

- 1) прискорення розвитку мереж електрозв'язку в Україні, їхнє технічне переоснащення і модернізація шляхом залучення інвестицій;

- 2) задоволення потреб споживачів у послугах електрозв'язку, доведення якості цих послуг до міжнародних стандартів;

- 3) досягнення максимально економічного ефекту від приватизації;

- 4) забезпечення захисту прав та інтересів держави і працівників «Укртелекому»;

- 5) підвищення конкурентноспроможності «Укртелекому» на ринку послуг електрозв'язку;

- 6) збільшення надходження коштів до державного бюджету України [1].

Згідно з Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2010р. номер 1948-р «Про погодження умов проведення конкурсу з продажу пакету акцій ПАТ «Укртелеком», Фонд держмайна України оголосив конкурс з продажу 92,79% акцій ПАТ «Укртелеком». Було виставлено на конкурс 17,376 млрд акцій компанії номінальною вартістю 0,25 гривні кожна. Стартова ціна пакету 10,5 млрд грн.

Бажаючих придбати виставлений на продаж пакет акцій ПАТ «Укртелеком» практично не було, судячи з того, що на участь у конкурсі з приватизації підприємства подала єдину заявку австрійська компанія Epic Services Ukraine (ESI). З'явилися перші підозри, що телекомунікаційну компанію можуть придбати не зовсім австрійці. [2]

Багаторічна епоха приватизації національного оператора телекомунікаційних послуг «Укртелеком» завершилась лише у березні 2011 року. Фонд держмайна

продав 92,8% державних акцій «Укртелекому» компанії «ЕСУ», дочці австрійського консорціуму ЕРІС за 10,5 млрд грн.

«Австрійський» Інвестор навіть частково розрахувався за Укртелеком коштом українських платників податків — купівлю профінансували 2 державні банки. За кілька тижнів до переказу на рахунок Фонду держмайна другого траншу за акції «Укртелеком» ЕСУ випустила облігації на суму близько 4 млрд грн., які викупили Ощадбанк та УкрЕксімбанк. Через 2 роки група компанії СКМ бізнесмена Ріната Ахметова та австрійська компанія ЕРІС підписала договір купівлі - продажу 100% акцій компанії UA TELECOMINVEST LIMITED, яка є власником ТОВ «ЕСУ». Рінат Ахметов став власником компанії опосередковано.

Викупити облігації з державних банків у повному обсязі СКМ не змогла. У 2015 році лише вдалося відстрочити погашення боргів до кінця 2017 року. На даний час папери не погашені.

Довідково зауважим, що з 1991 року завдяки приватизації стали безробітними або заробітчанами 13 мільйонів українців [4].

Враховуючи вище згадане, у ЗМІ заговорили про повернення «Укртелекому» в державну власність. Приводом для цього стало невиконання новим власником соціальних зобов'язань, а саме: власник почав систематично скорочувати персонал і приховувати таке скорочення, яке називалося «оптимізація штату». Все це відбувалося у 2013 році. Згідно офіційної звітності «Укртелекому» [3], зараз в «Укртелекомі» працює 25,4 тис. осіб, а 4 роки тому штат підприємства нарахував 58,9 тис (рис.1).

Рис.1. Динаміка чисельності працюючих ПАТ

Джерело: офіційна звітність "Укртелекому"

[3]

У 2014р., після зміни влади, про питання повернення стратегічного підприємства «Укртелеком» у державну власність знову заговорили по причині невиконання приватизаційних умов, а саме:

- за приватизаційної угодою власник повинен був за свій рахунок побудувати і передати у державну власність телекомунікаційну мережу спеціального призначення (ТМСР), але цього не було зроблено;

- згідно з положеннями закону про приватизацію, за невиконання умов договору купівлі-продажу держава визначає санкції за порушення умов, а саме скасування приватизації, але ніяких дій не було зроблено.

Про повернення державі, тобто «реприватизацію», «Укртелекому» відкрито заговорили у вересні 2015 року. Спеціальна контрольна комісія Верховної Ради України з питань приватизації запропонувала уряду ініціювати процедуру банкрутства ПАТ «Укртелеком», але, на жаль, ідея щодо банкрутства не набула широкої підтримки, хоча підстав, на нашу думку, було достатньо.

У березні 2016 року членами спецкомісії були опубліковані докладні результати незаконної, за їх версією, приватизації «Укртелекому» й запропоновано генеральному прокурору Юрію Луценку заарештувати активи Телекомоператора. У першій половині 2017 року суди навіть арештували акції «Укртелекому» та його підрозділу «Тримоб», але згодом арешт зняли. [3]

У травні 2017 року фонд державного майна заявив про вимогу скасувати приватизацію Укртелекому, за невиконання умов договору інвестором, а саме:

1) не виконується інвестиційний план, оскільки Власник повинен був інвестувати в Укртелеком протягом 5 років з моменту придбання не менше 450 млн дол. у вигляді грошей, майна та інтелектуальної власності, чого не було зроблено;

2) новий власник не виконав приватизаційне зобов'язання з передавання телекомунікаційної мережі спеціального призначення на баланс держави.

Крім вище згаданого, за невиконання умов договору фонд держмайна нарахував 81 млн дол. пені.

На підставі вказаних порушень фондом держмайна було подано позовну заяву про розірвання договору.

Господарським судом міста Києва 19.10.2017 року прийнято ухвалу у справі №910/7708/17, якою повністю задоволено позовні вимоги фонду державного майна України, розірвано договір купівлі-продажу акцій № КПП-582 від 11.03.2011 ПАТ «Укртелеком», ПАТ «Державний експортно-імпорتنний банк України» зобов'язане списати з рахунку ТОВ «ЕСУ» пакет акцій ПАТ «Укртелеком» та стягнути з ТОВ «ЕСУ» пеню у розмірі 2 171 169 000,00 грн. нараховану за неналежне виконання договору купівлі-продажу пакета акцій. Про це повідомляється на сайті суду. [5]

Втім, за словами юриста Анатолія Родзинського, рішення суду не набуде чинності, поки не буде розглянута апеляція, а остаточне рішення буде ухвалювати новий Верховний суд. [3]

Аналізуючи роботу ПАТ «Укртелеком» за останні 4 роки, слід зазначити, що компанія генерує щорічний чистий дохід від реалізації продукції у межах 3,1-3,2 млрд грн.; її операційний прибуток - за 1-е півріччя 2017 року становив 634 млн грн, чистий прибуток 355 млн грн.

Проте, у 2013 – 2016 роках більше половини прибутку власник «Укртелекому» отримував від абонентської плати за послуги місцевого стаціонарного зв'язку, але ці доходи з кожним роком знижуються на сотні мільйонів гривень. При цьому доходи від інтернет-послуг, які на 2-му місці за обсягом, ростуть лише на десятки мільйонів. Згідно з фінансовою звітністю ПАТ «Укртелеком» [6] структура доходів виглядає так (табл.1).

Як бачимо з даної звітності «Укртелеком» (табл.1), надто повільно розвиває ключовий бізнес — надання послуг інтернет доступу. На жаль, головне джерело

доходу - міський зв'язок, стрімко падає, абоненти відключають стаціонарні телефони, оскільки не бажають додатково платити кілька десятків гривень абонентської плати, до того ж національна комісія, що регулює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації прийняла рішення про підвищення тарифів в середньому на 8,3% з 1 січня 2018 року, що на нашу думку ще більше призведе до відмови абонентів Укртелеком від стаціонарних телефонів.

Таблиця 1

Структура доходів «Укртелекому», млн.грн

	1 півріччя 2013	1 півріччя 2014	1-е півріччя 2015	1 півріччя 2016	1 півріччя 2017
Місцевий трафік та абонентська плата	1 815	1 413	1 375	1 510	1 279
Інтернет-послуги	678	685	718	871	887
Послуги, надані іноземним операторам	219	314	464	427	293
Міжміський та міжнародний трафік	973	212	127	143	299
Операційна оренда активів	99	157	136	78	148
Інші					190

Джерело: звітність Укртелекому [6].

Також слід відзначити, що в 2016 році число абонентів в містах знизилось на 11%, а сільській місцевості на 20% [5]. Втім, патологічно жадібні оператори мобільного зв'язку, нехтуючи повагою до свого основного джерела доходів – споживачів, у 2019 р. ввели здирницьку, стогривневу абонплату за значно менший обсяг послуг, ніж надавав «Укртелеком».

Якщо ПАТ «Укртелеком» повернеться у державну власність, в теперішньому стані, то постає питання, де держава буде брати кошти для мільярдних інвестицій? Історія приватизації «Укртелекому» показує, що на початку 2011 року Фонд держмайна продав стратегічного монополіста за 10, 575 млрд грн., і на той момент дохід від продажу становив еквівалент понад 1,3 млрд дол. На нашу думку, державний бюджет не отримав справедливої ціни. Якщо 7 років тому державне підприємство-монополіст фіксованого зв'язку обслуговував близько 10 млн абонентів і представляв реальний інтерес таких стратегічних інвесторів як Deutsche Telecom, France Telecom, Telecom Austria та інші, то на даний час він з кожним роком стрімко втрачає свою ринкову капіталізацію. [2]

Виконувач обов'язків голови фонду державного майна України Віталій Трубанов прокоментував в ефірі Еспресо TV, особливості ситуації із оператором зв'язку так: оскільки приватизація ПАТ «Укртелеком» відбувалась за окремо ухваленим законом, то держава не повертає грошей за раніше придбане підприємство.

Висновки. Приватизація державних підприємств в Україні, на нашу думку, обов'язковий та неминучий шлях, але цей процес має бути абсолютно зваженим, продуманим та зрозумілим для суспільства, щоб після зміни форми власності підприємство ефективно розвивалось, створюючи робочі місця. Приватизація ПАТ «Укртелеком» відбулася несправедливо, непрозоро, участь у конкурсі приймала одна єдина компанія і ціна, за якою був проданий монополіст «Укртелеком», теж викликає великі сумніви.

В умовах, коли в країні ідуть бойові дії, реприватизація «Укртелекому», на нашу думку, може негативно вплинути на інвестиційний клімат України, а також цей негативний фактор може вплинути на плани Кабінету Міністрів України великого розпродажу державних активів. У 2018 році Фонд держмайна України планувала виставити на торги для приватизації 893 підприємства і отримати від приватизації 22,5 млрд грн. Повторна приватизація ПАТ «Укртелеком» мала відбутись згідно умов нового Закону №7066 від 18.01.2018р., який повинен забезпечити інвесторам більш чіткі гарантії. Але на наше переконання, щоб інвестувати в Україну потрібно припинити військові дії на Сході України.

Список літератури:

1. Про особливості приватизації відкритого акціонерного товариства «Укртелеком» Закон України №1280-IV від 22.05.2003// Відомості Верховної Ради-2003 - №37 ст.300.
2. Мостовенко О.О. Проблемні аспекти приватизації стратегічного об'єкту «Укртелеком» [Текст] / О.О. Мостовенко // Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць. – Вип.№7-8 – Київ: Державний науково-дослідний інститут інформатизації та моделювання економіки, 2016 – С.127-131
3. Олександр Мойсєенко, Всеволод Некрасов. (20 жовтня 2010). А чи є що повертати: держава може отримати від Ахметова "мертвий" "Укртелеком" *Економічна правда*. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/publications/2017/10/20/630269/>
4. Азарову й Арбузову оголосили нові підозри. *Економічна правда*. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2018/01/31/>.
5. Єдиний Контакт-центр судової влади України. Режим доступу: <https://ki.arbitr.gov.ua/sud5011/pres-centr>
6. Офіційний сайт ПАТ «Укртелеком» Режим доступу: www.ukrtelecom.ua.

References:

1. On the peculiarities of privatization of the joint-stock company "Ukrtelecom" Law of Ukraine №1280-IV from 22.05.2003 // Verkhovna Rada of Ukraine - 2003 - №37 Art.300.
2. Mostovenko, O.O. (2016) Problematic Aspects of Privatization of the Ukrtelecom Strategic Object. *Formation of market relations in Ukraine*, 7-, 127-131
3. Alexander Moiseenko, Vsevolod Nekrasov. (October 20, 2010). And is there anything to return: the state can get from Akhmetov "dead" Ukrtelecom Economic truth. URL: <https://www.thoughtda.com.ua/publications/2017/10/20/630269/>
4. Azarov and Arbuzov announced new suspicions. Economic truth. URL: <https://www.thoughtda.com/columns/2018/01/31/>.
5. The only Judicial Contact Center of Ukraine. URL: <https://ki.arbitr.gov.ua/sud5011/pres-centr>
6. Oficijnij sajт PAT "Ukrtelekom" URL: www.ukrtelecom.ua.

О.О. Мостовенко

История приватизации и реприватизации ПАО №Укртелеком

В статье рассмотрена необходимость приватизации государственных предприятий и трудности её осуществления на примере стратегического объекта ОАО «Укртелеком», а также причины, побуждающие вернуть в государственную собственность пакет акций предприятия. Определены

препятствия реприватизации ПАТ «Укртелеком», среди которых основным есть негативное влияние на инвестиционный климат страны и большой продажи государственных активов.

Ключевые слова: приватизация, реприватизация, государственная собственность, телекоммуникационная компания.

O.O. Mostovenko

The history of privatization and re-privatization of PJSC Ukrtelecom

The privatization of strategic assets, which was announced last year, has not yet begun. In 2018, the State Property Fund of Ukraine plans to bid 893 enterprises for privatization and receive UAH 22.5 billion from privatization. One of the reasons is that it is difficult for potential investors to understand the legal framework and the conditions in which the entire law enforcement system operates. The purpose of the study is to identify the main problems, obstacles, mechanisms of privatization of state-owned enterprises on the basis of the historical analysis of privatization and re-privatization of PJSC "Ukrtelecom", which is a typical example of privatization of large strategic objects of the country.

The article discusses the history of privatization of state-owned enterprises, in particular the advantages and disadvantages of the decision to re-privatize the strategic object of Ukrtelecom PJSC and the reasons for the return to the state ownership of a stake in the enterprise. A comparative analysis of the company development indicators, including the number of staff and the volume of local telecommunication services and Internet services from 2007 to 2018, was found. Privatization did not help to increase the efficiency of the company, but its indicators are steadily decreasing. Thus, in 2007, the company employed 105 thousand people, and in 2018 - 25 thousand people. The volume of services is also steadily declining. Also, the owner does not invest in the company, which was a condition for privatization. Failure by the new owner of social and other obligations, which may be grounds for re-privatization of the company.

Despite numerous attempts to oblige investors to fulfill their commitments, the company continues to be in a state of contraction. But attempts at re-privatization have not been implemented at this time. The analysis showed that in times of fighting in the country, the investment climate is unstable and volatile, the issues of re-privatization should be approached with caution. Thus, the re-privatization of Ukrtelecom may adversely affect the investment flow in Ukraine, and this negative factor may affect the plans of the Cabinet of Ministers of Ukraine for large-scale sale of state assets, creating so-called "image losses" of the country.

Keywords: privatization, reprivatization, state property, telecommunication company.

Посилання на статтю

APA: Mostovenko, O.O. (2019) Istorii pryvatyzatsii i reprivatyzatsii PAT «Ukrtelekom». *Shliakhy pidvyshchennia efektyvnosti budivnytstva v umovakh formuvannia rynkovykh vidnosyn*, 42, 34–40

ДСТУ: Мостовенко О.О. Історія приватизації і реприватизації ПАТ «Укртелеком» [Текст] / О.О. Мостовенко // Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин. – 2019. – № 42. – С. 34–40.